

Kriminologiska institutionen

Stockholms
universitet

Kvinnors liv före och efter brott- Sekelskiftet 1800-1900

Examensarbete för magister/masterexamen i kriminologi, 15 hp

Kriminologi
Avancerad nivå
Vårterminen 2020
Therese Hammarlund

Sammanfattning

Världen och Sverige gick igenom stora förändringar på 1800-talet som en konsekvens av industrialiseringen. Ett stort antal individer flyttade in till städerna, vilket gjorde att samhället såg annorlunda ut från vad det hade gjort tidigare. Detta förde även med sig förändringar i lagar och påföljder för brott. Kvinnors brottslighet sades länge ha varit ett ignorerat ämne inom kriminologin. Denna studie hade som syfte att belysa hur kvinnornas liv kunde se ut före och efter brott vid sekelskiftet 1900 i Stockholm. Samt huruvida det förekom faktorer som ökade kvinnornas benägenhet för brott eller deras avslut. Det material som användes var polisunderrättelser, rotemansarkivet samt kyrkoböcker ifrån Norrmalms fängelse. Inkluderingen av kvinnor baserades på de som blivit lagförda för brott och nämnda i polisunderrättelser från 1890, samt hade bott i Stockholm och därmed fanns tillgängliga via rotemansarkivet. Det resultat som framkom var att kvinnorna lämnade sina hem i ung ålder för att börja arbeta samt att många av kvinnornas föräldrar redan hade gått bort. När kvinnorna sedan kom till Stockholm var de antingen arbetslösa eller arbetade som pigor eller sömmerskor. Innan kvinnorna begick sina brott hade flera fått en varning för lösdriveri, vilket betydde att de inte hade något arbete. De brott som utfördes var i stor utsträckning stöldbrott. Efter brottet fortsatte kvinnornas liv vara präglad av fattigdom, fortsatt brottslighet, samt sjukhusvistelser. Även den fortsatta brottsligheten var i stor utsträckning stöldbrott. Slutsatsen av denna studie blev att kvinnornas brottslighet kunde vara relaterat till deras ekonomiska svårigheter. Resultatet tyder på att hittills funna riskfaktorer från tidigare studier var närvarande även hos kvinnor under sent 1800-tal. Det var dock inte lika tydligt huruvida turning points, såsom giftermål och barn som tagits upp i tidigare studier var lika påverkande som anledningar till de studerade kvinnornas beslut att sluta begå brott. Framtida studier bör fokusera på att jämföra mellan kriminella kvinnor och kvinnor som inte begått brott. De bör även använda ett längre tidsperspektiv för att se om årtionden har specifika faktorer som leder till kvinnors brottslighet eller benägenhet att sluta begå brott.

Nyckelord: Kvinnors brott, turning points, riskfaktorer, Sekelskiftet 1900-tal

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och frågeställningar.....	4
Disposition	4
Bakgrund	5
Brott och straff	5
Prostitution och fattigdom.....	6
Teoretisk utgångspunkt.....	8
Tidigare forskning	9
Kvinnors brott	9
Riskfaktorer.....	9
Varför kvinnor slutar begå brott	10
Metod	11
Material	13
Tillvägagångssätt.....	15
Inkludering och exkludering	17
Etik	18
Resultat	18
Kvinnors liv före brott.....	18
Kvinnors liv efter brott	21
Lösdriveri och fattigdom	24
Turning points	26
Kvinnors äktenskap	26
Barn	28
Ålder	29
Diskussion	30
Källor och litteratur	34
Källmaterial	34
Litteratur.....	34
Övriga källor	36

Inledning

I slutet av 1800-talet och början av 1900-talet skedde det stora förändringar i Sverige och runt om i världen. Nya lagar sattes i kraft och fängelse blev ett vanligare straff (Camenius, 2018:6). Stockholm stad fick många nya bebyggelser och det är under dessa år som både den gamla Katarinahissen och Mariahissen byggdes. Det fanns parker, caféer och teatrar som människorna kunde besöka, liksom varuhus, såsom NK (Nordiska Kompaniet), som kom att byggas tidigt 1900-tal. I samband med detta började folket i staden att leva annorlunda liv jämfört med tidigare och detta inkluderade även kvinnorna i staden. Kvinnor hade större möjligheter att vistas ute och några började även arbeta. Men mellan dessa nybyggda fastigheter fanns de gamla trähusen ännu kvar. Det fanns fortfarande berg och träskmark i staden och det var där de fattiga kom att samlas. Staden hade på den här tiden många fattiga individer, varav flera var kvinnor som hade svårt att försörja sig. De var ofta utan arbete och utan hem. De tvingades därför att bosätta sig i de mindre fina områdena i stadens utkanter där droger, synlig prostitution och grövre brott blev en stor del av deras vardag (Lennartsson, 2007:26-34). Enda sedan sent 1900-tal har förekomsten av fler kvinnor inom rättsväsendet diskuterats. Detta i samband med att kvinnor började lagföras i större utsträckning samt att flera sitter i fängelset (Baldry, 1997:277). Kvinnornas kriminalitet var länge ett forskningsområde som sällan visades ett stort intresse i tidigare forskning. Det förekom teorier ämnade för att förklara varför kvinnor begick brott. Förklaringarna grundade sig i biologiska, psykiatriska och psykoanalytiska synpunkter och har upplevts vara sexistiska i grunden (Von Hofer, 2011:154; Klein, 1973:5). På senare tid har förklaringar fokuserat på kvinnors brottslighet utifrån sociala faktorer. Kvalitativa studier har exempelvis visat på kontextuella skillnader i kvinnor och mäns brott (Steffensmeier & Allan, 1996:460). Trots skillnader i antalet lagföringar mellan män och kvinnor kan man se att de följer liknande mönster i dess utveckling över tid (Camenius, 2018; Von Hofer, 2011). På 1800- och 1900-talet lagfördes fler män än kvinnor, men utvecklingen visar på att det fanns vissa år där kvinnors brottsfrekvens började närma sig männens. Mellan 1840 och 1880 var både män och kvinnors tillgreppsbrott på en hög nivå för att minska över sekelskiftet och sedan öka igen vid 1980. Liknande utveckling finns även för våldsbrott, dock har kvinnors grövre våldsbrott ständigt varit lägre än männens (Camenius, 2018:10). Få studier har försökt förstå hur kvinnors liv blev påverkat av brott. Det är även lite forskning som fokuserat på eventuella faktorer i kvinnornas liv som gjorde att de började samt slutade begå brott. Detta gäller specifikt för kvinnor som levde innan kvinnors kriminalitet blev ett intresse för forskningsvärlden. Denna studie har möjligheten att utveckla kunskapen om kvinnors brottslighet utifrån ett fokus

som sällan är uppmärksammat, samt undersöka användbarheten av Laub och Sampsons relativt moderna teori utifrån en annan tidsaspekt.

Syfte och frågeställningar

Denna uppsats har syftet att undersöka kvinnors liv före och efter brott i Stockholm på sent 1800-tal och tidigt 1900-tal. Detta kommer att göras med hjälp av en samling material som kan belysa hur kvinnorna levde under denna tid, såsom rotemansarkivet, Norrmalms kyrkoböcker samt Polisunderrättelser. Materialet sträcker sig över olika år men denna studie har valt att fokusera på åren 1878-1926, då det är under dessa år som materialet överlappar. Den teoretiska utgångspunkten kommer att vara Laub och Sampsons teori om social kontroll och turning points.

Kvinnors brottslighet under den här tiden är ett område som sällan fått mycket fokus inom forskning. Denna studie har möjligheten att visa hur kvinnors liv blev påverkade av deras brott. Den har även möjligheten att visa huruvida eventuella riskfaktorer och turning points fanns närvarande i kvinnors liv från den här tiden. Studien kan därför möjliggöra för en djupare kunskap om faktorer och hur de utvecklas med samhället. Studien utvecklar även kunskapen om kvinnors brott och hur de relaterar till turning points, då de tidigare studierna fokuserat på mestadels män. Frågeställningarna är som följande:

- Hur såg kvinnornas liv ut före och efter deras brott?
- Är förekomsten av tidigare funna riskfaktorer och turning points närvarande hos kvinnor från sent 1800-tal?

Disposition

Denna studie börjar med en historisk bakgrund för att få en förståelse över brott och straff utifrån den valda tidsperioden samt en kortöverblick på hur det kunde vara att leva under denna tid för vissa kvinnor. Upplägget kommer sedan att gå över till studiens teoretiska utgångspunkt, turning points för att sedan skildra tidigare studiers resultat om kvinnors brott, riskfaktorer samt anledningar till att de slutade begå brott. Uppsatsen fortsätter sedan med metoden, varav materialet samt tillvägagångssättet för undersökningen presenteras, innan den går vidare till resultatet och avslutningsvis diskussionen.

Bakgrund

Under detta avsnitt kommer en grundläggande beskrivning över utvecklingen av brott och straff att presenteras, samt hur en kvinnas liv kunde se ut under den utvalda tiden.

Brott och straff

Genom historien kan man se förändringar gällande vilka handlingar som ansetts kriminella och straffbara, samt vilka handlingar som i sin tur avkriminaliserades och hur detta kunde variera över tid. Några exempel på handlingar som på senare tid blev avkriminaliserade är aborter eller fosterfördrivning samt lönskaläge. Detta inkluderade även hor, vilket är utomäktenskapliga relationer mellan gifta. Enkelt hor var de relationer då endast den ena parten var gift, medan dubbelt hor var då båda parterna involverade var gifta. En handling som på senare tid har blivit kriminaliserat är exempelvis barnaga (Camenius, 2018: 31; Svanström, 2006: 29).

Vidare har även diverse bestraffningar och påföljder ändrats över tiden. Förr var de fysiska bestraffningarna de mest förekommande och frihetsberövningen användes endast i väntan på det tilldelade straffet, exempelvis avrättning. Dödsstraff var nämligen en påföljd som tidigare varit återkommande. Tidigare gjorde man även skillnader i hur män och kvinnor blev bestraffade och år 1653 kunde kvinnor även begravas levande för de brott som de begått. Efter år 1734 gällde dödsstraff för den som blivit dömd för fjärde resan stöld (stöld för fjärde gången) eller då värdet för de stulna objekten gick upp emot 100 daler. Det var inte förrän 1779 som dödsstraffet togs bort. Det blev då livstidsfängelse som var det längsta straffet för stöldbrott. År 1890 ändrades livstid till 10 års straffarbete och 1942 blev det sänkt till sex års straffarbete. Dock fanns det redan 1907 ett alternativ mot frihetsberövande straff - villkorlig dom (Von Hofer, 2011:54). Fängelsestraffen som kom under senare delen av 1700-talet, och som hållit sig mer eller mindre fram tills idag, var därför en stor förändring från tidigare påföljder (Camenius, 2018:6; Von Hofer, 2011:x). Ytterligare straff som en individ kunde få var förlust av medborgerligt förtroende antingen i några år eller för alltid, vilket baserades på det brott som individen blivit straffad för. Detta påverkade individens möjligheter till arbete samt rösträtt och eventuella vittnesmål (Nationalencyklopedin, hämtad 2020-05-24 ;Okänd, 1906).

Straff som en kvinna kunde få på 1800-talet var tid sittandes på fängelse eller spinnhuset. Fängelse var straffet för de kvinnorna som skulle straffas i två år eller längre. Det fanns tre fängelser i Sverige upprättade specifikt för kvinnor: Göteborg, Norrköping samt ett på Norrmalm i Stockholm. På det sistnämnda kunde det finnas plats för 300 kvinnor samtidigt och flera var boende i samma rum, trots att de inte fick prata med varandra. Arbetsdagarna var långa med förekomsten av få och korta pauser, samt att de utöver det arbete som de blivit

tilldelade även fick utföra hushållsarbetet i fängelset. Alla kvinnor som var på Norrmalm hade en andel som de skulle få ihop under arbetstiden. Vid de tillfällen kvinnorna inte kunde nå detta arbetsmål blev de bestraffade. Ytterligare situationer som kunde leda till bestraffning var olydnad samt bråk mellan de intagna. Några exempel på bestraffningar kunde vara mörk eller ljus isolering samt minskade matransoner och tillfällig förlust av sängkläder. Isoleringen kunde även leda till långvariga effekter hos de intagna, såsom ilska och våldsamt beteende. Alla kvinnor som tillbringade sitt straff på Norrmalms fängelse exponerades någon gång för bestraffning och över hälften av kvinnorna hade blivit bestraffade varje år som de avtjänat sitt straff. Jämförelsevis var det vanligare för kvinnor att bli bestraffade på Norrmalm än vad det var för män att bli bestraffade på Långholmen. På Långholmen straffades var fjärde man varje år. Medan på Norrmalm riskerade varannan kvinna att bli bestraffad. Utöver den höga risken för bestraffning, var kvinnornas arbete väldigt påfrestande och flera led av hosta eller magproblem. Det fanns även stor spridning av lunginflammation, skörbjugg samt veneriska sjukdomar bland de intagna (Taussi Sjöberg, 1986:131,138).

Prostitution och fattigdom

Prostitution och lösdriveri är av vikt att ta upp när man diskuterar brott på 1800-tal och tidigt 1900-tal. Prostitution var på 1800-talet inte olagligt utan upplevdes istället för många som ett nödvändigt ont. Brev från Stockholm stads befolkning demonstrerar befolkningens olust kring prostitutionens existens, speciellt då det förekom i närheten av personernas egna boenden (Lennartsson, 2007: 51-55). Det fanns stor skam att vara prostituerad under den här tiden och speciellt skamligt var det vid förekomsten av utomäktenskapliga barn. Prostituerade kvinnor var ofta utpekade för att vara en "särskild typ av kvinna" och beskrevs ofta som störiga och vilda (Svanström, 2006:32-38). Kvinnorna blev även förvisade till Norrmalm och Östermalm och fick endast bo på utvalda fastigheter i staden, därav uppkomsten av "flickställen". Några vanliga gator där prostitution förekom på den här tiden var Nygatan, Lilla Hoparegränd, Västerlånggatan, Drakens gränd och Bondegatan (Lennartsson, 2007:37-51).

Veneriska sjukdomar var under dessa år ett stort problem i städerna. År 1859 skapades därför besiktningsbyrån för prostituerade kvinnor med målet att minska spridningen av veneriska sjukdomar i staden. De kvinnor som var prostituerade tvingades bli inskrivna i särskilda register ämnade för att hålla koll på prostitutionen i staden. De registrerade kvinnorna blev varje vecka tilldelade en dag för en undersökning av Sedlighetspolisen och besiktningsbyrån. De kunde därifrån skickas till kurhus för behandling men riskerade samtidigt att bli förolämpade och begäpade. Allmän vetskap om kvinnornas prostitution kunde även

påverka deras framtida chanser att få jobb (Lennartsson, 2007:65-89; Svanström, 2006:55-71). Även kvinnor som endast misstänktes vara smittade eller prostituerade riskerade att bli arresterade och förda till besiktningsbyrån (Svanström, 2006:38,43).

Lösdriveri eller försvarslöshet var oönskade beteenden på 1800-talet. Lösdrivarlagstiftningen gjorde det olagligt att inte kunna försörja sig själv och höll sig ända in till mitten av 1900-talet (Edman, 2018:165). De fattiga ansågs vara ett socialt problem och man upplevde att lösdrivarna var farliga för allmänheten samt stadens säkerhet och ordning. På 1800-talet flyttade många som inte hade möjligheten att försörja sig in till städerna. Det skapades därför arbetsanstalter där staden tvingade individer till att arbeta för att minska antalet arbetslösa och hemlösa personer på stadens gator. Det var vanligare att kvinnor hade ekonomiska svårigheter och därmed straffades för lösdriveri i större utsträckning än män och många av de lösdrivande kvinnorna var egentligen prostituerade (Lennartsson, 2007:137-246; Edman, 2018:163,165,166).

Några arbetsanstalter var Grubbens samt Dihlströms, placerade på Kungsholmen respektive Södermalm. Dessa hem fanns till för de personer som inte kunde arbeta eller som frivilligt inte arbetade. Det kunde vara personer som var sjuka, gamla, uteliggare eller prostituerade samt arbetsstraffade personer som skulle avtjäna sitt straff. Inrättningarnas största syfte var att skapa arbetsmoral hos de intagna. I folkmun kallades de dock för strykinrättningar och de som bodde där levde i förhållanden med mycket misär, sjukdom och dålig mat (Lennartsson, 2007:237-246). De som dog på arbetsinrättningarna donerades ibland till Karolinska institutionen för att bli dissekerade. Efterfrågan på kvinnors kroppar var extra stor och donationer av kropparna var en ekonomisk vinning för inrättningarna (Hyltén-Cavallius, Larsson & Lihammer, 2013:30-31).

Det fanns även så kallade Magdalenahem eller skyddshem som hjälpte ”fallna kvinnor”, kvinnor som tidigare begått brott, varit prostituerade eller blivit ogifta mödrar. Ett av dessa skyddshem var företrätt av Elsa Borg som kallades för Vita bergens drottning eftersom hennes skyddshem fanns på Vita bergen i Stockholm. Där samlades alkoholister, ensamstående mödrar och uteliggare och utöver detta det förekom mycket våld (Eriksson, 1993; Lennartsson, 2007:249-261). Ytterligare ett skyddshem var Drottning Sofias skyddshem som uppkom 1875 (Stadsarkivet- Fastighetsregister 1675-1875;U.P.1875:454.1875:14,50). Fyra andra skyddshem drevs av Frälsningsarmén (Svanström, 2006:113). Det är oklart hur kvinnorna hade haft det på dessa skyddshem. Vissa kvinnor verkade söka sig dit frivilligt, medan andra blev skickade dit av polis eller familjemedlemmar (Svanström, 2006:114). En polisanmälan från 1916 berättar om en kvinna som varit boende på Drottning Sofias skyddshem. Hon hade

kommit till polisen för att hon velat lämna skyddshemmet men berättar att hon hade hållits där mot sin vilja (Dahlberg, 1916).

Teoretisk utgångspunkt

Det har under tidens gång framkommit flera teorier som haft syftet att undersöka kvinnors brottslighet. Flera av dem har blivit anklagade för att ha varit sexistiska, såsom Lombroso, Freud och Pollack (Klein, 1973). Andra menar dock att det redan under 1800-talet fanns teorier som använde sig utav förklaringsmodeller som nuvarande teorier använder sig utav (Scheider, 2000).

Denna studie kommer att ha sin utgångspunkt i Laub och Sampson teori-*Age graded life-course theory* och de turning points som ingår i den teorin. Teorin baserades på en tidigare studies material som samlades in i mitten utav 1900-talet (Laub & Sampson, 2001). Laub och Sampson menade att deras Life-course perspektiv var det mest effektiva sättet att förklara vad det är som får individer att sluta begå brott. Teorin utgår ifrån att det finns en kombination mellan individuella faktorer samt strukturella influenser anslutna till viktiga institutioner som är det avgörande för att en person ska sluta begå brott. Detta kan därför ses som en social kontrollteori och utgår från att det vid olika tidpunkter i en persons liv finns olika former av social kontroll. För att en kriminell individ ska sluta begå brott så behöver den närmare bestämt social kontroll samt relationer till andra konventionella individer. Några exempel som tas upp i relation till denna teori är giftermål, militärtjänst samt arbete, vilka ökar den sociala kontrollen samt möjligheten att skapa band till konventionella individer. Dessa händelser kan i sin tur ändra individens livsstil eller nya vanor och kallas för turning points. Med dessa turning points så kan den faktor som gjorde att individen hade en kriminell karriär försvinna (Laub & Sampson, 1990:611). I ett försök att utveckla och studera sin teori fann de dock att de giftermål som var effektiva endast var de äktenskap som definierades som bra. Det framkom även att relationer till partners är någonting som utvecklas stegvis och det kan därför ta längre tid innan giftermålet effektivt fungerar som brottsförebyggande (Laub, Nagin & Sampson, 1998:237). Styrkan i relationen till den konventionella individen är alltså också viktig för att det ska vara en effektiv turning point.

I sin artikel tog Laub och Sampson (2003:304,315) även upp förklaringar, såsom mognad (maturation), ålder, rational choice och social inlärning. Kriminella individer kommer med åldern sluta att begå brott och det finns de som därför menar att åldern eller mognaden hos en individ påverkar deras benägenhet att avstå från fortsatt brottslighet. En individs

möjlighet att avstå från brott och individens ålder är även relaterat till brottstypen. Samt att en individ som tidigt började begå brott har större risk för en längre kriminell karriär.

Denna studie har teorin om turning points som utgångspunkt genom att utgå från några av de turning points som uppmärksammats i denna teori, samt i tidigare studier som kommer att beskrivas i avsnittet om varför kvinnor slutar begå brott. Denna teori har tidigare i stor utsträckning fokuserat på män, men det finns även de studier som har använt denna teori för att undersöka kvinnors anledningar till att sluta begå brott. Den studien fann att de tidigare nämnda faktorerna som Laub och Sampson nämnde som turning points inte var lika effektiva som de trott. De menade istället att det krävdes en kognitiv transformation som gjorde att personer var villiga att sluta begå brott (se Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002).

Tidigare forskning

I detta avsnitt kommer en kort överblick över tidigare studiers resultat gällande kvinnors brott, riskfaktorer och turning points att presenteras.

Kvinnors brott

Tidigare hade vanligt förekommande brott bland kvinnor varit sexual- och sedlighetsbrott. Detta har med tiden förändrats och de vanligare brotten som kvinnor begår är numera stöldbrott, förfalskning och bedrägeri. Denna förändring anses vara följderna av lagändringar. Ett brott som dock har hållit sig på relativt liknande nivå under alla år är det faktum att kvinnor har lägre benägenhet att begå grövre våldsbrott än män (Camenius, 2018:30-31). Tidigare har män lagförts oftare än kvinnor, men under senare delen av 1900-talet har man sett att kvinnors brott börjar närma sig männens brottsfrekvens (Camenius, 2018: 29-30). Denna ökning har därför länge varit anledning till diskussion baserat på huruvida detta beror på att kvinnor begår fler brott än vad de gjort tidigare. Studier visar dock att kvinnor endast begår fler brott än innan under de sena tonåren, vartefter de fortfarande avstår från brott i större utsträckning än män (Bäckman m.fl, 2014:399, 403, 40; Estrada, Bäckman & Nilsson, 2016:1286,1287; Estrada & Nilsson, 2012:203). Mestadels har den ökning man sett även kunnat relatera till kvinnornas ökade lagföringar i stöldbrott (Bäckman m.fl, 2014:400).

Riskfaktorer

Riskfaktorer är de faktorer som ökar risken för att en person ska börja begå brott. Ju fler riskfaktorer en person har, desto större risk har personen att börja begå brott (Bäckman m.fl, 2014: 401). Kvinnor och män har i stor utsträckning liknande riskfaktorer (Von Hofer,

2011:122-123). Dock har studier funnit att kvinnorna i större utsträckning än männen har mer seriösa problem när det kommer till riskfaktorerna och att kvinnornas fortsatta kriminalitet är till stor del relaterat till deras drogmissbruk (Estrada & Nilsson, 2012:211). En stor del av kvinnorna som fortsatte begå brott hade ett drogmissbruk (Bui & Morash, 2010:8-12; Nilsson & Estrada, 2011:242). En studie fann att nästan två tredjedelar av alla som fortsatte begå brott som vuxna hade ett drogmissbruk (Estrada & Nilsson, 2012:204).

Flera studier har funnit att kvinnor som visar på sämre hemförhållanden, såsom missbrukande eller kriminella föräldrar har en ökad risk att själva börja begå brott. Ytterligare faktorer är sociala problem, problem med hälsan och familjens ekonomi. De kvinnors som fortsätter begå brott som vuxna har även flera av dessa riskfaktorerna samtidigt (Bäckman m fl, 2014: 400-401; Estrada & Nilsson, 2012: 205-206).

Ytterligare riskfaktorer som påverkar kvinnors benägenhet att begå brott är; lägre utbildning, ensamstående moderskap, dysfunktionella familjeförhållanden, upprepad kontakt med rättsväsendet, mental hälsa samt fattigdom (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002:1052; Henriques & Manatu-Rupert, 2011:7). En studie fann att endast två procent av alla lagförda personer kunde beskrivas leva under goda förhållanden. Däremot var det uppemot 50 procent som levde under knappa förhållanden och 28 procent som levde i urfattiga förhållanden (Von Hofer, 2011:122-123). Sammantaget kan man se att det finns flera riskfaktorer under en individs barndom och ungdomsår som ökar deras risk för att börja begå brott.

Varför kvinnor slutar begå brott

Intervjuer med kvinnor som har eller försöker att avstå från brott visar på nyanserade resultat. Det är vanligt att kvinnorna upplever det som en svår och väldigt obehaglig situation att försöka sluta begå brott (Fredriksson & Gålnander, 2019:16). Man har även kunnat se att det skiljer sig i framtidsförhoppningarna hos många av kvinnorna. Flera av de yngre kvinnorna visar på en önskan att få leva liv där de får passa in i det normativa samhället. De äldre kvinnorna däremot visar på en önskan att få undvika den sociala kontrollen som de känt hittills och flytta ut till landet (Gålnander, 2019:264, 272-275). Tillsammans med detta visade kvinnorna på att vilja hålla sitt tidigare kriminella liv hemligt för andra baserat på rädsla att återigen bli stigmatiserade. Detta i sin tur ledde till att kvinnorna hade tendenser att undvika andra individer. Blev deras kriminalitet i sin tur allmänt känt så kunde kvinnorna tolka den respons som de fick som mer negativ än vad den egentlig var (Gålnander, 2020:14-15). Att sluta begå brott kan därför ses som en jobbig process som kvinnorna måste klara sig igenom. En studie fann att denna process bestod av tre steg. Det första steget var att det skulle finnas en katalysator

som startade förändringen, exempelvis känslan av att nå botten, rädslan för döden, trötthet eller sjukdom. För vissa kvinnor var det kunskapen om att ifall de fortsatte begå brott riskerade de att få längre straff som var den pådrivande faktorn att sluta begå brott. Det andra steget i processen är det som kallas för *discontinuance*, upphörandet av kriminella handlingar. Det är under detta steg i processen som kvinnan uttrycker sin vilja att sluta begå brott. Det tredje och sista steget i processen gäller upprätthållandet av att avstå från brott (Sommers, Baskin & Fagan, 1994:129-133).

När kvinnorna sedan skulle berätta om vad som fått dem att sluta begå brott fanns det många återkommande faktorer. Av dessa återkommande faktorer var en faktor som nämndes kvinnornas upplevda situationer, såsom att nå botten eller att inte ha gjort tillräckligt med sitt liv (Michalsen, 2019:947). För andra var det faktumet att kvinnorna skapade en ny prosocial identitet som möjliggjorde för dem att sluta begå brott (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002:1053; Michalsen, 2019:952; Sommers, Baskin & Fagan, 1994). Ytterligare återkommande faktorer var sociala resurser från familj eller vänner, nyfunnen religion och kvinnornas barn. Dock har kvantitativa undersökningar visat på att barn inte hade en faktiskt effekt på kvinnornas kriminella karriärer utan endast uppfattades vara en turning points i individernas liv (Bui & Morash, 2010:17; Michalsen, 2019:952; Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002). En studie var även tvungen att explicit fråga kvinnorna om deras barn (Michalsen, 2019). Enligt en studie var barn endast sedda som en fungerande turning point i kvinnors liv vid de tillfällen då graviditeten var önskad och då kvinnan inte redan var i underläge (Giordano m fl, 2011:410-411). Studier har därefter dragit slutsatsen att kvinnors barn inte var turning points hos de som redan levde med resursbrister (Bui & Morash, 2010:17; Michalsen, 2019:952; Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002; Giordano m fl, 2011). Giordano m.fl (2002) menade dock att dessa faktorer eller turning points inte skulle vara lika effektiva om man inte beräknade med individens agens och deras kognitiva öppenhet till att faktiskt sluta begå brott.

Metod

Denna studie är en deskriptiv studie baserat på en longitudinell undersökning utifrån ett flertal arkiv och register. En studie kan vara deduktiv i det att den utgår sin forskning från teorier, eller så kan den vara induktiv och generera egna teorier utifrån studiens resultat (Bryman, 2011:27-29;84). Denna studie använder en redan etablerad teori för att undersöka utvalda faktorer i kvinnornas liv som kan ha motiverat dem till att avstå från ytterligare brott. Studien

har dock haft ett ytterligare syfte att undersöka huruvida det kunde finnas andra faktorer som ännu inte blivit uppmärksammade för att i sin tur utveckla kunskapen om både kvinnors brott, men även kunskapen om eventuella faktorer som kan representera turning points.

En forskare kan se på kunskap på olika sätt, exempelvis interpretivistiskt eller positivistiskt. Interpretivism anser att verkligheten endast existerar i forskarens tankar och därför kan inte resultatet tolkas objektivt av forskaren (Bryman, 2011:32-33). Interpretivismens påstådda motsats är positivismen som anser att endast det som kan upplevas med sinnen anses vara kunskap utifrån detta synsätt och på så vis blir observationer mer värdefulla än teorier. Det framkommer att positivismen både kan vara deduktiv och induktiv och man anser att man endast ska testa teorier. Utifrån denna ståndpunkt ska även vetenskapen vara objektiv och det är därför av vikt att förstå de påverkande effekter som kan komma från förförståelse och tidigare kunskaper (Bryman, 2011:30). Denna studie lutar åt det positivistiska hållet eftersom studiens första frågeställning är deskriptiv, på det sätt att den önskar beskriva hur kvinnornas liv såg ut före och efter brott. Den andra frågeställningen i denna studie relaterar till att se återkommande händelser eller levnadsförhållanden hos kvinnorna som i framtiden kan behöva undersökas ytterligare för att kunna besvara huruvida dessa kan ses som riskfaktorer eller turning points. Denna studie kommer därför inte ha syftet att undersöka styrkan i samband mellan kvinnors kriminalitet och eventuella riskfaktorer eller turning points.

Eftersom forskaren i positivistiska sammanhang bör vara objektiv i sin forskning så krävs det ett fokus på förförståelse. Det är ofta så att människor tillskriver mening till det som händer, vilket man i studier behöver beakta. Många väljer därför att undersökningen ska ske utifrån de undersökta individernas åsikter och tolkningar. Detta förhållningssätt diskuteras dock relatera till interpretivism (Bryman, 2011:362-363). Det som är viktigt utifrån denna studie är att detta inte är möjligt att undersöka kvinnornas egna uppfattningar, eftersom materialet redan är skrivet av andra personer under den tid som kvinnorna levde och tolkningarna utifrån materialet är mina egna. Det finns därför en risk att resultaten formas efter mina egna förutfattade meningar när det kommer till den tid som kvinnorna levde i och antagligen utifrån undermedvetna jämförelser med dagens levnadsförhållanden. Detta har dock ständigt varit i åtanke när resultatet har analyserats och det har ständigt strävats mot en neutral inställning inför de mönster som framkommer utifrån det samlade materialet. Kontexten är även en väldigt viktig aspekt när man gör studier. Det finns en risk att resultatet blir för deskriptivt, men det är av vikt att förstå den tid som materialet kommer ifrån för att kunna skapa förklaringar och eventuella slutsatser. Utan en förståelse för tiden så kan det vara svårt att förstå varför personer agerat såsom de har gjort (Bryman, 2011:363-364). Det är även av

vikt för en studie att vara replikerbar och generaliserbar, vilket relaterar till en studies validitet och reliabilitet (Bryman, 2011). Denna studie har försökt göra tillvägagångssättet samt tolkningarna av resultatet så tydligt som möjligt för att öka replikerbarheten. Det är ett relativt litet urval av kvinnor vilket gör att generaliserbarheten kan försvåras, men baserat på de inkluderingskriterier som studien hade så blev urvalet litet, vilket kommer att återkomma närmare i senare del.

Material

Det material som har använts finns tillgängliga via Stadsarkivet och Riksarkivet samt ArkivDigital, ett företag som erbjuder digitaliserade källmaterial. Arkiven sträcker sig över olika år och studiens begränsningar har utgått från de år som de valda arkiven överlappar. De huvudsakliga materialen som användes i denna studie är Polisunderrättelser och rotemansarkivet. Materialet valdes ut baserat på studiens syfte att skapa en framställning av kvinnornas liv före och efter brott under sekelskiftet 1900.

För att börja sökningen av kvinnorna användes Polisunderrättelser. Dessa publicerades som upplagor av en tidskrift i Stockholm mellan 1878-1982. I denna tidskrift kunde individer involverade i rättssystemet läsa om personer som blivit straffade, frigivna eller om olika lösdrivare. Polisunderrättelserna har på senare tid digitaliserats och man kan med hjälp av ett register på stadsarkivets hemsida få information om individer som exempelvis har blivit lagförda för brott. Polisunderrättelserna som finns tillgängliga via Stadsarkivets hemsida sträcker sig endast från 1878 till 1894 (Stadsarkivet, 2015). Det finns även tillgängligt i fysisk form på Stadsarkivet och Kungliga biblioteket. Det material som dock har använts för denna studie är en digitaliserad version av det ursprungliga materialet som finns tillgängligt via ArkivDigital från 1878 till 1948. I Polisunderrättelserna finns avsnitt där man kan få reda på efterlysningar, avlysningar samt häktningar. Det finns även fakta om vilka individer som fått varningar för lösdriveri och de som blivit frisläppta från tvångsarbete eller de som är frisläppta straffångar. Utöver detta finns även information om bortkommen egendom och övriga underrättelser. Det är dock de förstnämnda avdelningarna i tidskrifterna som har blivit använda för denna studie, då de innehåller information som kan användas även i de andra arkiven, såsom namn, födelseort och brott. Den information som finns samlad för varje person skiljer sig mellan de olika avdelningarna i publiceringen. Oftast står namn, födelsedatum, födelseort och hemort, samt de brott kvinnorna blivit anklagade för, straffet och dess längd samt straffanstalten. Studien har utgått från Polisunderrättelser från 1890 eftersom Norrmalms kvinnofängelse fortfarande fanns kvar vid denna tid samt att det möjliggjorde för att se tidigare

och senare brottstillfällena i de andra arkiven. Det möjliggjorde även för en djupare användning av rotmansarkivet både före och efter brottstillfället 1890. Valet av detta år möjliggör även för att kvinnorna är i den ålder som gör det möjligt att hitta dem även i de andra arkiven. Kvinnorna är därmed inte för unga för att endast finnas registrerade i arkiven innan brott och de är inte heller gamla nog att endast finnas registrerade efter brottstillfället. Det finns även böcker som har samlade register för de olika åren som polisunderrättelserna varit publicerade. Dessa användes för att veta vilka andra år som kvinnorna blivit lagförda. De register som undersöktes var de som innehåller tidskrifterna publicerade mellan åren 1878-1930.

Rotmansarkivet är ytterligare ett arkiv som på senare tid har digitaliserats och finns nu tillgängligt på Stadsarkivets hemsida. Mellan åren 1878 och 1926 var det många som flyttade in i Stockholm och befolkningen blev svår att dokumentera i folkbokföringen. Rotmansarkivets huvudsakliga syfte var därför att samla information om de boende inom Stockholm när folkbokföringen inte längre räckte till. Stockholm delades på så vis in i rotar där rotemannen ifrån rotmansinstitutionen var ansvarig för att dokumentera de som var boende i området samt hur befolkningen flyttade omkring i staden. Från början fanns det endast 16 rotar men med tiden delades Stockholm in i 36 rotar innan rotmansarkivet år 1926 lades ner (Stadsarkivet, 2018). Det man kan få reda på med hjälp av rotmansarkivet är när individerna flyttade till Stockholm eller om de alltid hade bott i staden samt när och var de kan ha flyttat. Det finns även tillgängliga fakta om vilka byggnader eller fastigheter som personerna har bott i samt vilka de har bott med. Utöver det finns det även information gällande kvinnornas jobb, civilstånd samt huruvida de är boende med barn eller inte. Det kan även finnas anteckningar från rotemannen angående exempelvis, sjukhusvistelser, utförda brott och eventuella straff samt giftermål eller skilsmässor. Ett problem som dock bör nämnas vad gäller rotmansarkivet är att inte alla personer som någonsin bott i staden finns tillgängliga, speciellt om de endast bott i Stockholm under väldigt kort tid. Det finns även de tillfällen då vissa år inte finns tillgängliga eller då individer försvinner från rotmansarkivet under ett par år.

Ytterligare arkiv som har använts är centralfängelset Norrmalms kyrkoböcker från 1890. Kyrkoböcker innehåller prästernas nedskrivna kommentarer om kvinnornas barndom, föräldrar och syskon samt om de var ogifta och om de hade barn vid brottstillfället. Ibland står det även kommentarer vad gäller det brott som de har straffats för, men oftast står det endast det straff som de fått och när det avslutas samt hur de har betett sig under sitt straff. Det kan även finnas information om deras skolgång och därmed läskunnighet samt om de kan räkna. Även detta material fanns tillgängligt på ArkivDigital mellan 1850 till 1896.

Eftersom den fakta som finns tillgänglig i de valda materialen inte är lika djupgående som man hade hoppats, var det viktigt att samla fakta från andra källor och studier för att få en förståelse för resultatet som framkommer. Ett exempel på detta är de källor som förklarar hur kvinnorna hade det som prostituerade samt källorna som förklarar vad de olika fastigheterna kvinnorna bodde i innebar för kvinnornas liv. Ytterligare källor som därför användes var böcker samt Stockholmskällan, en databas skapad av Stockholm stad där flera arkiv, bibliotek och museum har samarbetat för att göra det möjligt att enkelt få tillgång till historisk fakta. Denna källa användes för att få en större förståelse för kvinnornas liv, exempelvis användes denna källa för att veta vad de återkommande fastigheterna innebar. För några av kvinnorna finns det även signalementbilder med ytterligare fakta om kvinnorna. Detta finns också tillgängliga via Stadsarkivets hemsida.

Tillvägagångssätt

Polisunderrättelserna användes för att finna de kriminella kvinnorna. Undersökningen började med att gå igenom det register som bestod av alla tidskrifter från 1890 och sammanställde alla kvinnors namn samt information angående vilken avdelning och tidskrift de kunde hittas i. Detta register bestod av 82 sidor med cirka 100 personer på varje sida. Totalt fanns det 1258 kvinnor i registret för 1890. Utöver detta fanns även böcker som endast innehöll register från polisunderrättelserna. Dessa register används för att se ytterligare år som kvinnorna blivit nämnda i polisunderrättelserna.

För att få reda på hur kvinnornas liv såg ut innan brottet användes både kyrkböcker från centralfängelset på Norrmalm samt rotemansarkivet. Prästens kommentarer visade hur kvinnorna hade det som barn, exempelvis familjeförhållanden, utbildning och eventuella tidigare arbeten. Det kunde därmed finnas information angående kvinnornas liv innan de flyttade till Stockholm och därför kompletterade detta material rotemansarkivet. Prästens anteckningar kunde även ge information om de brott som kvinnan begått. Kyrkböckerna har en innehållsförteckning som är uppdelade i år. Utifrån dessa innehållsförteckningar kunde man se om kvinnorna från polisunderrättelserna varit intagna på Norrmalm eller inte. Födelsedatum och hemort kontrollerades med den information som fanns tillgänglig i polisunderrättelserna innan fortsatt läsning. Den information som sedan fanns för kvinnan skrevs ner i ett dokument innan jag gick vidare till nästa år för att se om det fanns ytterligare information som kunde användas för studien. Detta upprepades tills alla kvinnor som fanns tillgängliga via Norrmalms kyrkoböcker var samlade.

Rotemansarkivet användes för att se hur kvinnorna hade det i Stockholm både före och efter brottstillfället. I denna databas har man flera sökmöjligheter men det är endast ett fåtal som har använts för denna studie; födelsedatum, efternamn, förnamn och för ett fåtal kvinnor hemorten. Först användes kvinnornas födelsedatum, eftersom detta gjorde det möjligt att komma förbi det problem som kunde förekomma då namnet stavades annorlunda, samt att få med de tillfällen då kvinnan gift sig och därmed bytt efternamn. Vid de fall då kvinnan inte kunde hittas med födelsedatumet användes förnamnet och sedan vid behov efternamnet. Anledningar till att kvinnan inte kunde hittas kunde vara att det fanns för många sökalternativ eller att födelsedatumet i polisunderrättelserna varit felaktigt. Olika stavningar på namnet användes för att inte missa år som kvinnan varit boende i staden, exempelvis kunde kvinnorna vara både Johansson samt Johansdotter. Dubbelnamn var även vanligt och ibland var förnamnen i annan ordning än i polisunderrättelserna. Vid de fall då detta inte var tillräckligt användes även kvinnans hemort. När rätt kvinna hittades i rotemansarkivet fanns det en möjlighet att trycka fram all information vad gäller samma individ så även annan stavning och nya namn framkom i sökningen. Då det inte var tydligt om det var samma kvinna som fanns i rotemansarkivet som i polisunderrättelsen, inkluderades kvinnan inte i studien. Detta var baserat på att icke kriminella kvinnor av misstag inte skulle vara representerade i materialet och eventuellt ge ett missvisande resultat. Kunde kvinnan inte hittas i rotemansarkivet så inkluderades hon inte i studien.

Informationen från rotemansarkivet sorterades sedan i kronologisk ordning för att överföras till ett dokument där alla åren var samlade på en och samma plats. Den information som sammanställdes var yrke, civilstånd, boende, in- och utflyttningar samt eventuella anteckningar som fanns tillgängliga. Detta utfördes sedan för varje kvinna som förekommit i polisunderrättelserna. När insamlingen av informationen var färdig sammanställdes materialet och kvinnornas liv delades upp i ett före och efter brottstillfället. Det blev då tydligt om det fanns återkommande mönster, såsom yrke, bostäder eller civilstånd samt om det förekom skillnader i kvinnornas liv före och efter brottstillfället. Ytterligare material från andra källor samlades därefter för att ge en förklaring till det resultat som framkom.

Den analysmetod som användes baserades på hur det valda materialet är strukturerat och den data som finns tillgänglig. Tidigare studier har använt sig utav både intervjuer samt register när de undersökt kvinnors riskfaktorer och turning points (Giordano, Cernkovich, & Rudolph, 2002; Bäckman mfl, 2014; Estrada & Nilsson, 2012). Eftersom det inte finns en möjlighet att intervjua dessa kvinnor kommer den andra metoden att väljas. Därför har ett flertal arkiv och register valts ut för att tillsammans framställa det liv som kvinnorna haft både

före och efter brott. Resultatet kommer bestå av min tolkning av materialet och de återkommande teman som jag uppfattar. Tillvägagångssättet för att få fram dessa återkommande mönster i kvinnornas liv har liknat det som Giordano, Cernkovich och Rudolph (2002:1016) använde sig av när de undersökte kvinnors turning points. Eftersom materialet framställer olika delar av kvinnornas liv är det därför viktigt att samla all information på en och samma plats, i detta fall ett gemensamt dokument. Kvinnornas liv har därefter delats in i före och efter brott för att i fortsättningen se återkommande teman. Dessa teman framkom genom att koda situationerna i kvinnornas liv, exempelvis fattig, lösdriveri, brott, och så vidare. Dessa har sedan varit grunden till beskrivningarna av kvinnornas liv före och efter brott. Det utfördes även jämförelser mellan kvinnornas liv före brott med det liv de haft efter brotten. Jämförelser utfördes även mellan kvinnorna för att se teman som eventuellt återkommer hos flera av lagförda kvinnor under denna tiden.

Inkludering och exkludering

Det har under insamlandets gång skett inkluderingar och exkluderingar av kvinnor baserat på att vissa kvinnor inte förekom i alla arkiv. De kvinnor som endast förekom i Polisunderrättelserna men inte i rotmansarkivet eller kyrkoböckerna blev exkluderade. Detta var på grund utav att den information som samlades in angående kvinnornas liv skulle vara så komplett som möjligt. Exkluderingen började med Polisunderrättelserna och framkom det inte vilket födelsedatum som kvinnan hade, blev de exkluderade, baserat på att detta gjorde det svårt att hitta kvinnorna i rotmansarkivet och kyrkoböckerna. Var det även oklart om kvinnorna hade begått brott eller inte, exempelvis endast fått en varning för lösdriveri, så exkluderades de från studien.

Återigen så skedde en exkluderingsprocess vid användandet av rotmansarkivet och kyrkoböckerna. De kvinnor som inte hittades i kyrkoböckerna blev exkluderade. Fanns det inte information om kvinnan i rotmansarkivet, trots olika stavningar av namnen, så exkluderades hon baserat på att hon med stor sannolikhet inte bott i Stockholm under den tid som efterfrågas. Likadant var det om identiteten på kvinnan i rotmansarkivet inte kunde med säkerhet bekräftas vara densamma kvinna som tidigare hittades i Polisunderrättelserna. Det blev totalt 30 kvinnor i studien efter exkluderingen. Anledningen till att antalet kvinnor gick från 1258 till endast 30 beror på att många av kvinnorna inte kunde hittas i de övriga arkiven. De bodde med sannolikhet inte i Stockholm samt hade förmodligen blivit förpassade till ett annat fängelse än det på Norrmalm. Problematiken med ett litet antal deltagare i studier gör att det är svårt att veta huruvida resultatet blir generaliserbart (Bryman, 2011:168-169). Studiens syfte har dock

inte varit generaliserbarhet utan endast att beskriva kriminella kvinnors liv under denna tid och se huruvida detta kan reflektera Laub och Sampsons teori.

Etik

Vid forskning finns det etiska krav som man måste följa, exempel på detta så finns det krav på anonymitet och konfidentialitet (Bryman, 2011). Denna studie har förhållit sig till de etiska kraven. Därför kommer kvinnornas namn att vara påhittade när resultatet presenteras i senare del kommer. Trots att kvinnornas information finns tillgängligt i öppna arkiv och att detta material är lätt att få ut, ansågs det ändå vara det bättre valet att hålla kvinnorna anonyma. Detta för att det fortfarande kan vara känslig information och att det fortfarande kan finnas släktingar som inte vill att denna informationen ska publiceras. Det finns inte heller någon anledning att faktiskt gå ut med deras namn och därför undveks det. Det förekommer en nyckel över kvinnornas verkliga namn och födelsenummer samt deras påhittade namn som förvaras av författaren till denna artikel. De citat som används kommer att stå skrivet som i originalet, vilket innebär att inga ord och eventuella felstavningar har ändrats. Vid de tillfällen då namn finns med i citat kommer dessa att bytas ut eller anonymiseras.

Resultat

Resultatet disponeras på så vis att det börjar med en presentation över kvinnornas liv innan brottet och sedan efter brottet. Det vill säga en beskrivning över deras barndom, familjerelationer och andra eventuella omständigheter som skett när de var unga samt brottet och dess konsekvenser. De huvudsakliga fynden kommer sedan att presenteras vad gäller kvinnornas liv innan och efter brott. Det sista avsnitten av resultatet kommer att handla om turning points ifrån Laub och Sampsons teori och huruvida dessa har ett förklaringsvärde för kvinnors anledningar att sluta begå brott på sent 1800, tidigt 1900-tal.

Kvinnornas liv före brott

I stor utsträckning hade en eller båda av kvinnornas föräldrar redan gått bort när kvinnorna fortfarande var unga. De hade därefter behövt börja arbeta och försörja sig själva i mycket ung ålder. Många utav dem hade inte heller haft en möjlighet till en längre utbildning. Ett exempel på detta är Inga. Hon bodde hemma tills hon var tolv år gammal och blev därefter auktionerad till ett torp längre bort från hemorten för att börja arbeta. Hennes fader hade tidigare gått bort och modern var nu ensam med att ta hand om Inga och var samtidigt i behov av försörjning

och hade förmodligen inte råd med att försörja sin dotter (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7: 24). Inga kom sedan till Stockholm och började arbeta som piga i flera hem innan hon fick en varning för lösdriveri endast en månad innan hon begick sitt första brott, första resan stöld (Polisunderrättelse, 1890,111D6). Vid brottstillfället hade hon arbetat som prostituerad och en månad efter sitt frisläpp från Norrmalms fängelse födde hon en utomäktenskaplig dotter (Rotemansarkivet, 12633:018-18).

Tove var ytterligare en kvinna som blev auktionerad som ung. Båda hennes föräldrar hade dött några år tidigare och efter sin sista tid i hemorten, under sin konfirmation, reste hon till Stockholm. Bland hennes kommentarer i Norrmalms kyrkobok står det ”Skörlefnat”. Detta syftade på hennes sätt att leva och kunde innebära prostitution (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7: 23). Cornelia lämnade hemmet i samband med att hennes mamma gifte om sig. Hon uppfostrades då av sina morföräldrar innan hon själv gifte sig när hon var 14 år. Det framkommer att hon inte kunde stanna kvar med sin dåvarande man utan valde att istället flytta hem till sin morbror där hon började arbeta (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:25). Hennes tid i Stockholm började med att hon fått en varning för lösdriveri och efterlystes sedan i polisunderrättelserna efter sin stöld 1890. I polisunderrättelserna kunde man läsa:

”Ogifta pigan (...) har, såsom angifven för i Stockholm föröfvad stöld, blifvit häktad i Eksjö för att befordras till ransakning, enligt meddelande af stadsfiskal Mauléon i Eksjö- (...) förekommer i N:o 8 D. 1 d.å. red.” (Polisunderrättelse, 1890, 59B4).

Magdalena lämnade sitt barndomshem när hon var sex år gammal, då hennes mor gått bort. Hon flyttade då in till en sjökaptan för att sedan börja arbeta som piga för att under en tid endast ha tillfälliga arbeten (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:25). Hon kom till Stockholm och bodde under den första tiden på en fastighet som kallades Wintertullen mindre (Rotemansarkivet, 12753:006-08), vilket är fastighetsbenämningen på skyddshemmet lett av Elsa Borg (Stadsholmen, 2015). Berit hade ett liknande liv som Magdalena och kom till Stockholm när hon var 22 år. Båda hennes föräldrar hade gått bort kort efter hennes födsel och hon lämnade sitt barndomshem när hon var nio år gammal (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:25). När hon väl kom till Stockholm var hon redan änka och hade ansvaret för tre barn, varav ett var ett fosterbarn. Året innan hon begick sitt brott gifte hon sig med en man och de bodde tillsammans i sex år innan hon återigen blev änka (Rotemansarkivet, 18288:006-14).

De andra kvinnorna flyttade också hemifrån tidigt, men på grund av andra rådande omständigheter. Många av de andra kvinnorna lämnade hemmet runt 15 års åldern och började

därefter arbeta. Ett exempel på detta är Lovisa, vars far hade dött och hennes mor levde fattigt. Lovisa flyttade från barndomshemmet när hon var 16 år, varpå hon haft tillfälliga arbeten och flyttade in till Stockholm med sin utomäktenskapliga dotter när hon var 24 år (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7: 18; Rotemansarkivet, 43763:027-08). Likt Lovisa, hade Ulrika flyttat hemifrån när hon var 15 år, efter det att hennes far hade avlidit (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:22). Johanna och Anna är ytterligare två kvinnor som lämnat hemmet vid 15 års ålder efter att en förälder gått bort (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7: 3;16). Även kvinnorna som fortfarande hade båda sina föräldrar vid livet flyttade vid tidig ålder. Emmas båda föräldrar levde i Enköping medan hon flyttade hemifrån när hon var 14 år och började arbeta som piga i Stockholm (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7; Rotemansarkivet, 12546:001-12). Josefinas föräldrar levde fortfarande på hemorten när hon flyttade hemifrån vid 15 års åldern. Hon hade därefter en anställning fram till en kort tid innan hon begick sitt brott, då hon två dagar innan sin första stöld fått varning för lösdriveri (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:35; Polisunderrättelse, 1890, 146D1).

Vidare har vi Harriet, som till skillnad från de andra kvinnorna lämnade hemmet när hon var 23 år gammal. Hon hade innan 1890 begått tre bedrägerier, något som kan te sig utöver det vanliga för dessa kvinnor. Året 1890 begick hon sin första stöld och skickades efter fängelsestraffet tillbaka hem till sina föräldrar (Norrmalm kyrkobok 1890, AII:7:35). Några år senare är hon återigen i staden och begår ytterligare ett bedrägeri och andra resan stöld (Polisunderrättelse, 1893,40D6).

Sammanfattningsvis kan man säga att flera av kvinnorna lämnade hemmet vid relativt ung ålder för att börja arbeta. Många utav dem hade även förlorat en eller båda föräldrarna och kanske var deras tidiga arbeten en konsekvens av detta. Ytterligare en återkommande del av kvinnornas berättelser innan deras brott är varningar och tvångsarbeten på grund utav lösdriveri. Detta resultat kan på så vis relateras till tidigare studier som har funnit att individer som begått brott i stor utsträckning har problem med familjerelationer samt finansiella problem, vilket kan ses även hos dessa kvinnor. Personer som begått brott har även en lägre utbildning i större utsträckning än de personer som inte begår brott (Bäckman mfl, 2014; Estrada & Nilsson, 2012), vilket även kan relatera till dessa kvinnor som på grund utav behovet av att tidigt börja arbeta sällan fortsatte med sina studier. Något som även kunde ses i bedömningarna för deras läsning och räkning.

Kvinnornas liv efter brottet

Efter tiden som kvinnorna spenderade i Norrmalms fängelse kunde kvinnorna stå som ”efterförda fångar” eller i ”bok för obefintliga”, vilket innebar att de ansvariga för rotmansarkivet inte var informerade om var kvinnorna var boende för tillfället för det årets registrering. Personerna kunde även skrivas in i obefintlighetslängderna av präster när de inte ville veta av personerna i församlingen. De kunde då även vara skrivna som ”flyttat till annan ort”. Personen var dock fortfarande boende i staden men var inte längre välkommen i församlingen (Taussi Sjöberg, 1986:149-150).

Men trots det finns det information som möjliggör för en bild över hur deras liv såg ut efter brottet och hur straffet kunde ha påverkat. Det är efter brotten som kvinnornas liv går åt olika håll. Det vanligaste brottet som kvinnorna blev lagförda för var stöldbrott, men det var även vanligt med straffarbete på grund utav lösdriveri. Många av kvinnorna hade även förlust av medborgerligt förtroende i cirka två år efter sina brott.

För vissa kvinnor var brottet 1890 det första och det sista brottstillfället i deras liv, exempelvis Ulrika (Polisunderrättelse, 1890, 60D6; Rotemansarkivet, 01599:001-18). För andra kvinnor var det istället början på ett liv av fortsatt brottslighet och lösdriveri. Det var vanligare att kvinnorna återföll i brott än vad det var för kvinnorna att inte återfalla. Ett exempel på detta är Monika som begick åtta stölder efter första tillfället fram till 1896 då hon blev änka (Polisunderrättelse, 1896, 112D6; Rotemansarkivet, 12392:009-16). Kajsa begick fyra stölder, dock med flera års mellanrum mellan varje tillfälle (Polisunderrättelse, 1890, 63D6; 1902,125D6). Sara begick fyra stölder under en tioårsperiod (Polisunderrättelse, 1891, 5D6; 1900, 100D6). Det var ovanligt att kvinnorna begick brott utöver stöldbrott eller snatteri. Det näst vanligaste brottet var dock förfalskning av exempelvis tjänsteintyg.

Det var ovanligt för kvinnorna att ha stadiga arbeten efter sina brott. Vid flera tillfällen kunde deras yrke skifta från år till år. Det vanligaste var därför att de vid återkommande gånger blev varnade eller dömda för lösdriveri både före och efter sina brott. I likhet med hur kvinnorna haft det innan brottet, så hade kvinnorna fortfarande ekonomiska svårigheter efter att de avtjänat sitt straff baserat på varningar för lösdriveri eller tvångsarbete. Annelie fick en varning för lösdriveri vid ett flertal tillfällen efter att hon hade blivit dömd för fjärde resan stöld 1896 (Polisunderrättelser, 1897, 12D3; 1900, 1D1; 1902, 32D1; 1904, 27D1; 1907, 15D1; 1911, 91D1; 1913, 71D1; 1916, 52D1). Hon hade mellan 1890 och 1906 begått sex stölder (Polisunderrättelser, 1906, 118D6). Hon var sedan tillfälligt inlagd på sjukhus (Rotemansarkivet, 15123:030-09), för att i fortsättningen återigen få varningar tre gånger innan sin sjunde stöld år 1916 (Polisunderrättelse, 1916,127D6). Hilda hade mellan 1890 och 1897

begått fem stölder och i samband med dessa fått en varningar för lösdriveri (Polisunderrättelser, 1897, 131D6; 1898, 110D1). Detta mönster förekom dock inte för alla. Matilda begick exempelvis upp till sex stölder innan man ser att hon fått en varning för lösdriveri, för att sedan bli varnad efter varje brottstillfälle (Polisunderrättelser, 1995, 147D6; 1900, 111D1; 1902, 38D6; 1903, 70D1; 1905, 105D6; 1912, 126D1). Katarina begick inte fler brott efter sin tredje stöld 1895 men fick ändå en varning för lösdriveri och blev utsatt för tvångsarbete varje år mellan 1898 till 1901 och sedan 1907 innan hon hamnade på ålderdomshem (Polisunderrättelser, 1895, 83D6; 1896, 136D1; 1898, 89D2; 1900, 67D2; 1907, 150D1; Rotemansarkivet, 16046:019-02). Saga och Vilma är några av de kvinnor som fått varning för lösdriveri av Prostitutionsbyrån istället för Stockholm stad (Polisunderrättelse, 1910,103D1; 1911, 150D1; 1914, 14D1; 1916, 31D1). Men det är oklart huruvida detta innebar att de varit prostituerade eller inte.

Emma dömdes till tvångsarbete för lösdriveri två år efter hennes brott (Polisunderrättelser, 1892, 156D3). Hon hade därefter arbetat som trikåstickare för att några år senare vara arbetslös och boendes i Elsa Borgs skyddshem (Rotemansarkivet, 12415:005-21; 12988:006-13). Flera kvinnor hade efter sitt straff varit boendes på Elsa Borgs skyddshem. Maria är en av de kvinnor som återkom till Elsa Borgs hem efter sitt brott. Hon återkom efter en kort tid i Österhaninge och har då återigen förlust av medborgerligt förtroende från 1911, vilket tyder på ytterligare ett brott (Rotemansarkivet, 12988:011-03; 20939:021-19). I Marias fall var det då åttonde resan stöld (Polisunderrättelser, 1911, 27D6). Ytterligare återkommande byggnader var Tegelslagaren, Dykärret större samt Vattenpasset. Det förstnämnda är fastighetsnamnet för Grubbens allmänna försörjningsinrättning (Hyltén-Cavallius, Larsson & Lihammer, 2013:30-31). Den andra fastigheten var det som kallades för Drottning Sofias Skyddshem som också var ett hem för frigivna kvinnor (Stadsarkivet- Fastighetsregister 1675-1875; U.P.1875:454. 1875:14,50; Dahlberg, 1916). Den sistnämnda fastigheten, Vattenpasset, var Rosenlunds ålderdomshem (Rotemansarkivet, 40124:102-19). Sara var en av de kvinnor som bott på Drottning Sofias skyddshem. Hon fick ett arbete som piga hos en familj efter sin tid på Skyddshemmet och flyttade sedan till en annan rote och kunde inte längre följas (Rotemansarkivet, 41144:005-04; 11385:011-11). Matilda besökte frekvent sjukhus efter sitt straff och hamnade till slut på Grubbens kvinnoavdelning för att sedan flytta till Rosenlunds ålderdomshem (Rotemansarkivet, 04366:07-17; 40124:108-09). Ännu en kvinna som levt på Grubbens var Monika. Hon hade återkommit till fängelset för att sedan bli änka och hamna på Grubbens innan hennes död 1905 (Rotemansarkivet, 12392:009-16; 43899:007-07).

För de kvinnor som inte var boende på de tidigare nämnda adresserna kan man, baserat på kommentarer från rotemannen, fortfarande ana hur deras liv måste ha sett ut efter att de avtjänat sitt straff. Hannas liv efter brottet börjar med att hon är boendes med sin utomäktenskapliga dotter som hon födde i fängelset (Norrmalms kyrkobok, AII:7:19). En kort tid därefter gifter hon sig och får ytterligare fem barn innan hennes man dör och lämnar henne som änka. Hon får då ytterligare ett utomäktenskapligt barn innan hon blir uppsagd från sitt arbete för att ha varit ”redlöst full ibland” (Rotemansarkivet, 14886:002-02). Även Annelie hade en kommentar i rotemansarkivet som sade att hon super (Rotemansarkivet, 15121:015-24). Hilda däremot står endast som boende på Södermalm och inte en specifik adress fram till att hon flyttar mellan sjukhus och beskrivs ha blivit blind med åldern (Rotemansarkivet, 13083:012-10). Även Kerstin var på sjukhus och var i behov av hjälp när det kom till försörjningen innan hon flyttade till en annan ort (Rotemansarkivet, 18869:005-18).

Kvinnornas tid i Stockholm slutade oftast med att de slutade begå brott. Det var vanligt att kvinnorna flyttade till hemorten eller annan rote. Det var även återkommande att kvinnorna inte längre kunde följas baserat på att de försvann från rotemansarkivet. De som dock bodde kvar i staden hamnade annars på försörjningsinrättningar, ålderdomshem eller bodde i egna hem. Emma var under kort tid på sjukhus efter sin tid hos Elsa Borg för att sedan försvinna från arkivet (Rotemansarkivet, 14053:013-14). Matilda, Maria och Katarina slutade sina liv på Rosenlunds ålderdomshem (Rotemansarkivet, 40124:108-09; 40124:102-09; 40124:102-19). Maria arbetade som hushållerska, kabinettsföreståndare och kokerska och var fortfarande kvarstående vid rotemansarkivets slut (Rotemansarkivet, 20939:021-19; 07821:007-17; 01571:012-15). Anna och hennes son bodde tillsammans i en fastighet där hon var hushållsföreståndare (Rotemansarkivet, 11416:005-15). Saga arbetade som städerska och hushållerska innan hon flyttar vidare till rote 28, utan att återses (Rotemansarkivet, 15021:028-10; 21147:011-18). Berit som först var boende som änka i staden med sina barn för att sedan gifta om sig, blev åter änka och var sedan boendes med sin fosterdotter och hennes utomäktenskapliga dotter innan hon dog vid 63 års ålder (Rotemansarkivet, 15590:017-20). Sammanfattningsvis visar resultatet på att kvinnornas liv efter brottet i stor utsträckning var präglad av fattigdom och fortsatt brottslighet. Men samtidigt kunde det för några få kvinnor innebära fortsatt arbete och inga återfall i brott. De som stannade kvar i Stockholm kunde flytta till en annan rote för att sedan försvinna eller så levde de ut sin tid på försörjningshem eller ålderdomshem. Det är av intresse att se detta resultat utifrån ett perspektiv av tidigare studier som har funnit att kvinnor i större utsträckning blir socialt exkluderade från samhället och får sämre jobbopportuniteter när de begått brott, speciellt de kvinnor som fortsätter begå brott även

som vuxna (Estrada & Nilsson, 2012; Nilsson & Estrada, 2011). Det var ytterst få kvinnor som inte begick brott vid flertals tillfällen efter första brottstillfället och många utav dem visade sig inte behålla jobben alltför länge efter fängelsestraffet. Detta kan eventuellt innebära att kvinnorna efter brottet blivit socialt exkluderade. Man måste dock ha i åtanke att kvinnorna även straffats med förlust av medborgerligt förtroende, vilket minimerade deras chanser att få ett arbete efter straffet avtjänades och det kan finnas den risk att detta är anledning till att de inte fick ytterligare anställningar efter brotten. Fortsatt kriminalitet i de tidigare studierna relaterade till kvinnors missbruk (Bui & Morash, 2010:8-12; Estrada & Nilsson, 2012; Nilsson & Estrada, 2011). Det är endast vid tre tillfällen som alkohol har blivit nämnt i kvinnornas liv och det är oklart huruvida detta i sin tur relaterar till ett missbruk. Det är därför osäkert huruvida missbruk tillförde till kvinnornas eventuella exkludering och fortsatta kriminalitet, eftersom den information man fick av kvinnorna som drack var ytterst lite samt att det saknades kommentarer hos de andra kvinnorna.

Lösdriveri och fattigdom

Det övergripande resultatet vad gäller kvinnornas liv både före och efter brott tyder på att de levde fattiga liv och var arbetslösa. Deras fattigdom eller ekonomiska svårigheter framgår av bland annat deras tid på försörjningshem. Det är även synligt utifrån de varningar som de fått angående deras lösdriveri samt det tvångsarbete de fått utföra innan och efter deras brott. Frida var en av kvinnorna som hade haft tvångsarbete innan 1890 på grund av lösdriveri. Hon frisläpptes tre dagar innan sin stöld (Polisunderrättelser, 1888, 123D3; 1889, 93D1). Liknande var det för Vilma. Hon hade dock blivit frisläppt från sitt tvångsarbete två månader innan hon begick snatteri för tolfte gången året 1890 (Polisunderrättelser, 1889, 87D2; 1890,79D3). Det finns flera exempel på kvinnor som blev varnade för lösdriveri innan deras första brott. Detta innebär att kvinnorna inte hade ett stadigt arbete innan de blev lagförda för det utförda brottet. Magdalena är en av de kvinnor som fick en varning för lösdriveri innan hon begick sitt brott för att sedan åtta månader senare bli arbetsfånge (Polisunderrättelser, 1890, 60D1; 1890, 144D6). Harriet hade fått en varning för lösdriveri endast några dagar innan hon begick sitt brott (Polisunderrättelser, 1890, 149D1). Liknande mönster går att se för de övriga kvinnorna också. Ibland kunde varningarna vara nära inpå brottstillfället eller så skedde det några månader innan kvinnornas brott.

Ytterligare tecken som tyder på kvinnornas ekonomiska svårigheter och brist på arbete är deras titel som ogift istället för det yrke de skulle ha haft. Utöver de kvinnor som inte hade arbeten var det endast gifta kvinnor eller änkor som inte hade sitt yrke med i arkiven. Det

faktum att kvinnorna stod som ogifta kan därför innebära att de haft temporära arbeten som inte dokumenterades i arkiven eller inget arbete alls. Saga hade exempelvis gått utan arbete i 14 dagar innan hon begick sitt brott (Norrholm kyrkobok, 1890, AII;7: 34). Kvinnornas boende och eventuella kommentarer som stod skrivna i rotemansarkivet är även nämnvärda tecken på hur deras liv såg ut. Annelie var registrerad i fattigboken och Kerstin fick hjälp med försörjning fram till sin död (Rotemansarkivet, 10216:010-17; 18869:005-18).

En återkommande fastighet är Wintertullen mindre, 23. Det som även kallades för ”Skyddshemmet” enligt rotemansarkivet. Detta var den fastighet som Elsa Borg hade sin verksamhet i (Stadsholmen, 2015). Magdalena är en av kvinnorna som var boendes där efter att hon haft tillfälliga arbeten i Stockholm. Hon flyttade sedan därifrån för att bo med sin utomäktenskapliga son innan hon begick sitt brott (Rotemansarkivet, 41144:004-10; 12432:029-17). Annelie bodde också på Elsa Borgs skyddshem för kvinnor mellan 1886 och 1888 innan hon samma år begick sitt första brott. Hon kom efter avtjänat straff att återvända dit, liksom några av de andra kvinnorna (Rotemansarkivet, 12754:003-11; 12754:006-18).

Sammanfattningsvis tyder resultatet på att många av kvinnorna levde fattiga liv utan arbete både före och efter sitt brott, vilket ledde till att de återkommande blev varnade för lösdriveri samt tillfälligen av tvångsarbete. Tidigare studier har funnit att kvinnor som levde i fattiga förhållanden som unga hade en ökad risk att begå brott (Estrada & Nilsson, 2012; Giordano, Cernkovich, Rudolph, 2002; Von Hofer, 2011:122-123). Det finns även studier som visar på att det är svårare för en individ att få ett arbete efter att ha begått brott (Estrada & Nilsson, 2012). Detta relaterar till resultatet som framkom vid undersökningen av kvinnornas liv. Det faktum att kvinnorna inte hade arbeten innan de begick sina brott kunde tyda på deras fattigdom. Flera hade även tidigt börjat arbeta lågavlönade arbeten och hade föräldrar som själva var fattiga. Lösdriveriet är endast ytterligare ett tecken på kvinnornas fattigdom när de var boende i staden. Fattigdomen var inget tema som letades efter, utan var ett resultat som framkom vid kategoriseringarna över kvinnornas liv. Det faktum att majoriteten av alla kvinnorna hade blivit varnade och fortsatte att bli varnade för lösdriveri, tyder på att fattigdomen kunde ha varit en stor del av deras liv. Det är dock oklart om det i sig ledde till deras brott eller inte huruvida brottet ledde till fattigdom och lösdriveri. Tidigare studier som fokuserat på sent 1900-tals och 2000-tals kvinnor har funnit att det verkar vara en stor anledning till deras kriminalitet (Estrada & Nilsson, 2012; Giordano, Cernkovich, Rudolph, 2002).

Turning points

Laub och Sampsons teori gick ut på att det fanns turning points i en kriminells liv som ändrade deras vardag baserat på ökad social kontroll samt relationer till konventionella personer (Laub & Sampson, 2001; 2003). Turning points som studier har funnit, såsom religion, känslan av att nå botten samt fängelsestraffet (Michalsen, 2019:947), kommer inte att beskrivas i lika stor utsträckning då materialet inte har information som möjliggör för tolkningar utifrån dessa turning points. Det material som har använts i denna studie har inte heller haft möjligheten att avgöra hur kvinnorna har mått vad gäller deras liv. Denna studie kan därför inte uttala sig för om kvinnornas känsla av att nå botten eller huruvida deras nyvunna prosociala självbild har varit anledningen bakom deras avstånd från ytterligare kriminellt beteende. Några av de faktorer som dock kan diskuteras är äktenskapet, barn samt ålder och de kommer att presenteras nedanför.

Kvinnornas äktenskap

När en kvinna gifte sig var det endast den informationen som gavs i de olika arkiven. Det var inte längre av intresse om hon arbetade eller inte. Detsamma gällde då hon var änka eller fränskild. Detta faktum gör att man inte kan uttala sig om de arbetade eller inte under den tiden. Det var få av de studerade kvinnorna som gifte sig överhuvudtaget medan ett fåtal kvinnor gifte sig ett flertal gånger i sitt liv. Giftermålet kunde te sig annorlunda för var kvinna när det kom till effekten på deras kriminalitet. Annelie arbetade som piga innan sitt brott och bodde sedan på Timmermannen och var möbelpolererska utan att gifta sig (Rotemansarkivet, 15121:015-24; 15123:030-09). Magdalena är ytterligare ett exempel på en kvinna som aldrig gifte sig utan stod som ogift med sina tre utomäktenskapliga barn (Rotemansarkivet, 00278:028-26). Kerstin var en av kvinnorna som begick sitt brott efter att hennes man och hennes son flyttat till en annan ort. Kerstin återföll dock inte i brott innan hon flyttade till annan ort (Rotemansarkivet, 18869:005-18). Det är oklart varför mannen och barnet flyttat från Kerstin, speciellt då hon efteråt fortfarande stod som gift. Eventuellt var det efter att mannen flyttade som Kerstin började begå brott baserat på ökade ekonomiska svårigheter och brist på arbete.

Dana kom till Stockholm själv 1884, då hennes man var frånvarande. Redan året efter, 1885 blev hon anklagad för bettleri och begick sedan 1890 sin första stöld. Allt detta gjorde hon medan mannen var frånvarande. Men hon återkommer inte i polisunderrättelserna efter detta och dör vid 68 års ålder (Polisunderrättelse, 1890, 25D6; Rotemansarkivet, 15647:012-05; 14726:005-03). Att mannen var frånvarande kunde innebära att de inte bodde tillsammans

för tillfället eller att mannen arbetade på annan ort. Det finns fler exempel på kvinnor vars män var frånvarande. Katjas man var också frånvarande, men i hennes fall försvann mannen efter att hon avtjänat sitt straff och inte innan (Rotemansarkivet, 02962:010-13). Det går då att spekulera kring varför mannen lämnade Katja och huruvida detta i sin tur kan relatera till det faktum att hon avtjänat ett straff. Liknande kan det spekuleras kring de kvinnor som skiljt sig efter avtjänat fängelsestraff.

Cornelia föddes i Stockholm och var uppfostrad av sina morföräldrar och sin morbror och hade en anställning fram till sitt brott. Hon begick sedan inte fler olagliga handlingar och gifte sig sju år senare (Norrmalm kyrkobok, 1890 AII:7:25; Rotemansarkivet, 15052:001-02). Vid detta fall verkar äktenskapet inte ha haft en effekt på Cornelias kriminalitet, om det inte förekom en eventuell uppvaktningstid, men detta går inte att uttala sig om med det använda materialet. Magnhild var en kvinna som begick brott både som gift och som frångående (Polisunderrättelser, 1886, 92D6; 1896, 65D1; Rotemansarkivet, 15638:008-09; 41037:005-27). Monika däremot hade inte bott med sin man på 17 år när hon begick sin femte stöld. Hennes man återvände och hon begick åter brott 1893 innan hon blev änka två år senare och spenderade resten av sitt liv på Tegelslagaren 1890 (Polisunderrättelser, 1890, 9D6; Rotemansarkivet, 40137:019-10).

Det fanns de kvinnor som blev änkor, varav Cornelia återigen är ett exempel på en kvinna som blivit änka. Hon slutade dock begå brott långt innan hennes man gick bort, och det fanns inga tecken på att hon fortsatte begå brott efter hans bortgång 1890 (Rotemansarkivet, 14836:030-15). Berit var redan änka när hon kom till Stockholm och hade då två barn och ett fosterbarn. Hon gifte sedan om sig 1889, ett år innan hon begick sin andra stöld. Hon begick inte några fler brott efter det, varken innan eller efter sin nya mans bortgång 1895 (Rotemansarkivet, 18288:006-14; 17886:014-11; 15590:017-20).

Enligt Laub och Sampsons teori skulle bristen på social kontroll och brist på relationer till konventionella personer öka benägenheten att begå brott (Laub & Sampson, 2001). Utifrån de kvinnor som endast begick brott då mannen var frånvarande, kan detta vara en förklaring. Det kan utifrån denna teori även diskuteras huruvida de ogifta kvinnornas inte hade denna relation till konventionella personer, och att det därmed inte fanns den sociala kontrollen som hindrade dem från att begå brott. Denna kontroll kunde dock komma även från arbetet, men som framkommit i tidigare delar av resultatet så var det ytterst få kvinnor som fick arbete och därmed kanske den sociala kontrollen inte fanns tillgänglig. Man bör även uppmärksamma att inte alla kvinnor slutade begå brott när de ingick i en relation. Det fanns de kvinnor som fortsatte begå brott oavsett civilstånd. Detta skulle kunna innebära att partnerskap och giftermål

inte är en effektiv turning point för kvinnor under den här tiden. Det kan även kunna relatera till det faktum att giftermålet behöver kategoriseras som bra för att vara effektivt och brottsförebyggande (Laub, Nagin & Sampson, 1998).

Barn

Barn är i sig inte en turning point uppmärksammas i Laub och Sampsons teori, men det har vid återkomliga studier uppfattats av deltagarna som en turning point hos både män och kvinnor (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002). Det kommer därför tas upp även i denna studie, speciellt då barn var återkommande i denna studie och synen på barn skiljde sig från vad det gör nu.

Flera av kvinnorna hade barn, både inom äktenskap och utanför äktenskapet. Det sistnämnda var någonting som kunde vara ekonomiskt påfrestande för kvinnorna för att inte tala om den stigma som utomäktenskapliga förhållanden fortfarande förde med sig. Det var lika vanligt att ha barn innan brottet som det var att få barn efter brottet. Det vanligaste var även att mödrarna inte bodde tillsammans med sina barn under en lägre tid, i synnerhet de kvinnor som födde utomäktenskapligt. Maria och Frida är några av de kvinnor som födde utomäktenskapliga barn innan deras brott 1890 (Rotemansarkivet, 11598:006-14; 14471:002-06). Hilda hann få fyra utomäktenskapliga barn innan hennes brott, varav inga barn bodde med henne när de blev äldre och hon får ytterligare fyra barn efter sitt straff (Rotemansarkivet, 12593:005-16; 12526:016-04; 12526:016-17; 12263:005-13; 14427:004-07; 13079:033-13). Magdalena bodde med sin utomäktenskapliga son som föddes under hennes tid som fånge. Efter hennes brott fick hon ytterligare fyra barn och kommentarer från rotemannen som tyder på att barnhuset har försökt kontakta henne (Rotemansarkivet, 18618:024-05). Berit är en av de få kvinnor som baserat på materialen hade återkommande relation med ett barn, i detta fall sitt fosterbarn då de i slutet av hennes liv bodde tillsammans (Rotemansarkivet, 15590:017-20). De kvinnor som bott med barn flyttade efter ett kort tid eller så flyttade barnen.

Utifrån urvalet kvinnor som användes i denna studie går det inte att säga någonting om barn har en generell effekt på kvinnor som får dem att undvika att begå brott, vilket även kan överensstämma med tidigare studier som har funnit att barn inte är en effektiv turning point för många kvinnor (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002). Det kan mycket väl vara för att kvinnorna i denna studie inte hade möjligheterna att återigen bo med sina barn efter fängelsestraffet eller för att de redan var socialt marginaliserade (Michalsen, 2019:948; Giordano mfl, 2011). En studie fann att 51 % utav alla kvinnor fick tillbaka vårdnaden för sina barn (Giordano, Cernkovich & Rudolph, 2002). Detta var mycket mer ovanligt bland de

studerade kvinnorna i denna studie. Endast en kvinna hade relation med ett fosterbarn fram till sin död. De få barn som under längre tid bodde med modern lämnade hemmet i relativt ung ålder, precis som kvinnorna själva hade gjort. En viktig aspekt att även ha i åtanke är det faktum att många av de här kvinnorna hade utomäktenskapliga barn, vilket under den studerade tiden innebar mycket skam för kvinnan. Det kan därför vara intressant att undersöka vad denna skam och stigma kunde innebära för kvinnans fortsatta kriminalitet.

Ålder

Laub och Sampsons teori baserades på att olika former av social kontroll förekommer vid olika åldrar. De fann att kriminella individer slutade begå brott när de blev äldre och började närma sig medelåldern (Laub & Sampson, 2003). De yngsta av kvinnorna som begick brott i denna studie var Hildur och Saga som var 16 respektive 19 år vid första brottstillfället (Polisunderrättelser, 1882, 68B21; 1891, 34D6). Det var utöver det vanligt att kvinnorna begick sitt första brott i 20 års åldern ända upp till 40 års ålder. Det var även kvinnor som började begå brott när de var i 50 års åldern. Både Berit och Katarina var 54 år vid sina brottstillfällen 1890. Berit hade då begått sin andra stöld medan Katarina begick sin första (Polisunderrättelser, 1890, 125D6; 1890, 91D1). Maria, som var en av de kvinnor som återföll i brott vid flera tillfällen, hade börjat begå brott när hon var 24 år gammal och slutade begå brott när hon var 49 år. Därefter var hon boende på Wintertullen mindre och fick arbete som hushållerska efter en kort tid boendes på annan ort (Polisunderrättelser, 1886, 80B4; 1911, 27D6; Rotemansarkivet, 20939:021-19). Matilda som begick åtta stölder och sedan bedrägeri slutade begå brott när hon var 58 år (Polisunderrättelser, 1912, 139D6). Detta är ungefär samma ålder som de andra kvinnorna också började sluta begå brott. Det vanligaste var att kvinnorna slutade begå brott när de var mellan 40 och 50 års åldern. Kvinnorna kunde dock fortfarande dömas till tvångsarbete eller varnas för lösdriveri uppemot 50 och 60 års åldern då de gått bort eller försvunnit från materialet. Det verkar alltså som att kvinnorna slutade begå brott när de var i den övre medelåldern, vilket kan ses relatera till det som Laub och Sampson (2003) nämner i sin artikel. Det verkar inte heller vara relaterat till hur ofta de blivit lagförda tidigare. Undantagen är de kvinnor som endast begick brott vid ett tillfälle. Det kan även diskuteras huruvida det är åldern som varit den faktiska faktorn till deras avslut med brott.

Det verkar utifrån dessa kvinnor att de oundvikligen slutar begå brott när de är äldre såsom Laub och Sampson sa, men det är mindre tydligt om det beror på ökad social kontroll eller om det beror mer på åldersrelaterad problematik. Detta resultat överensstämmer inte med

studier som har funnit att kvinnor begår fler brott i tonåren för att sedan som vuxna inte återfalla mer i brott (Estrada, Bäckman & Nilsson, 2016).

Diskussion

Kvinnors brottslighet ansågs länge vara ett ignorerat forskningsområde som endast har fått ökat fokus under de senaste åren. Detta innebär att flera kvinnor som levde förr i tiden inte har blivit representerade i kriminologisk forskning. Denna studie hade därför haft syftet att utöka kunskapen som finns angående kvinnors brottslighet utifrån ett historiskt perspektiv eftersom detta kan ge en uppfattning över huruvida tidsperioden och samhället har en stor inverkan på hur kvinnors brott utspelar sig samt hur brott kunde påverka det liv som kvinnorna levde. Studien har utifrån detta haft två frågeställningar, varav den första frågeställningen syftade undersöka hur kvinnors liv såg ut före och efter brott. Medan den andra frågeställningen syftade undersöka huruvida riskfaktorer och turning points förekom i kvinnornas liv och identifiera vilka dessa var.

Det resultat som framkom var att kvinnorna lämnade sina hem tidigt och började arbeta samt att de tiden innan brottet inte kunde försörja sig på grund utav brist på arbete. Flera av kvinnorna återföll även i brott under flertal tillfällen under sitt liv och de varnades även för lösdriveri vid flertal tillfällen, vilket tyder på fortsatta svårigheter med att försörja sig. Denna studie överensstämde utifrån flertal aspekter med en tidigare studie av Taussi Sjöberg (1986). Båda studierna fann att kvinnorna levde fattiga liv och tidigt fått försörja sig själva samt att kvinnorna sällan gifte sig. Anledningen till att det var få som gifte sig spekulerade Taussi Sjöberg bero på att många kvinnor dog unga. Båda studierna fann även att stöldbrott var ett återkommande brott, fastän Taussi Sjöberg även fann att barnamord förekom ofta. Det fanns även överensstämmande resultat som tydde på att kvinnliga tillgreppsbrottslingar som inte gifte sig återföll i brott och försvarlöshet (Taussi Sjöberg, 1986).

Resultat från den nuvarande studien överensstämmer även med tidigare forskning som har funnit att kvinnor ofta kommer från fattiga bakgrunder och i stor utsträckning har svårt att försörja sig själva (Estrada & Nilsson, 2012; Giordano, Cernkovich och Rudolphs, 2002). Det överensstämmer även med en annan studie som har funnit att kvinnor som fortsätter begå brott har svårt att få anställningar och blir socialt exkluderade (Estrada & Nilsson, 2012). Det som dock behöver benämnas i detta sammanhang är att under denna tid fanns det ett straff, förlust av medborgerligt förtroende, som gjorde det svårare för kvinnorna att få jobb. Det är därför intressant att se huruvida deras svårigheter i att behålla ett stadigt jobb berodde på detta straff

i sig eller om deras brott är det som gjorde att de hade dessa svårigheter likt moderna kvinnor. Det är även av vikt att notera att de kvinnor som var gifta, änkor eller frånskilda inte hade sina yrken nedskrivna och man kan av den anledningen inte dra några slutsatser kring yrket som turning point med detta material. Barn har enligt tidigare forskning inte varit en turning point för många kvinnor trots att det enligt deltagarna har uppfattats som det (Giordano mfl, 2011). I denna studie kunde man inte heller se att barn kunde vara en turning point och det är på grund utav att det var så få kvinnor som fortfarande hade vårdnaden för sina barn när de väl slutade begå brott.

De riskfaktorer som tidigare studier har funnit relatera till nutida kvinnors brottslighet verkar utifrån detta resultat även kunna appliceras till de kvinnor som föddes för mer än hundra år sen. Några exempel på detta är lägre utbildning, ekonomiska problem samt familjeförhållanden. När det kommer till giftermål, jobb och militärtjänst, som Laub och Sampsons tar upp, så verkar de inte lika effektiva som turning point för de studerade kvinnorna. Detta bör dock i framtiden undersökas närmare med flera deltagare.

Det kan även vara så att det finns historiska faktorer som ännu inte tagits i beaktning i tidigare studier. Det samhälle som kvinnorna i denna studie levde i och den tid som deltagarna som Laub och Sampson undersökte levde i, skiljer sig mycket åt. Trots att det tidsmässigt inte är så många år däremellan så finns det stor skillnader i hur samhället ser ut under de olika tiderna. Det kan även vara så att den tid som vi lever i nu har utvecklats ytterligare och skiljer sig mer från de studerade kvinnorna utifrån turning points. Några av de historiska aspekterna som är värda att notera är bland annat synen på fattigdom och prostitution som utomäktenskapliga förhållanden. Andra samhällsändringar är även de olika lagarna som skapades på 1900-talet samt skolans utveckling över tid. Alla dessa kan vara anledningar till att kvinnor börjar begå brott samt slutar begå brott. I denna studie förekom fattigdom som ett återkommande tema i kvinnornas liv, vilket relaterar till nuvarande studier också. Det behöver dock fortsätta undersökas huruvida det finns andra historiska faktorer som kan förklara skillnader i brott mellan olika tidsperioder.

Teorin vad gäller turning points var i grunden en social kontroll teori och eventuellt kan denna kontroll ha sett annorlunda ut än vad den gjorde vid teorins uppkomst. Ett exempel på detta är Magdalenahemmen och Arbetsinrättningarna som kvinnorna har bott på. De i sig kanske fungerade som en källa för social kontroll och på så sätt var brottsförebyggande. Detta är någonting som framtida studier kan ha i åtanke. Det kan även vara av intresse att undersöka huruvida Giordano, Cernkovich och Rudolphs (2002) slutsats vad gäller kognitiv

transformation är någonting som var avgörande för att kvinnor skulle sluta begå brott även på denna tiden. Det är dock komplicerat att utföra utifrån det material som valdes till denna studie.

Med det sagt så har det använda materialet sina begränsningar. Det har inte kunnat ge en insikt i hur kvinnorna tänkte eller en mer detaljerad beskrivning över det brott som kvinnorna hade begått. Några exempel på faktorer som tidigare studier har funnit men som denna studie inte kunde kontrollera för är religion och en känsla av att nå botten. Det valda materialet kunde inte heller undersöka huruvida kvinnorna gick igenom en kognitiv transformation eller en process. Eventuellt skulle en djupare förståelse över kvinnans liv och brottslighet framkomma om man visste omständigheterna kring brottet. Utan denna kunskap och utan sambandsanalyser för de riskfaktorer och turning points som tagits upp i denna studie, så kan man inte heller uttala sig om styrkan i faktorerna. Det har dock inte heller varit syftet med denna studie som endast haft målet av beskriva kvinnornas liv.

Utöver det så finns det problematik i det faktum att kvinnorna försvinner från rotemansarkivet under delar av deras liv. Detta kunde bero på att de inte blev inskrivna i registret av olika skäl eller att de flyttat ifrån staden och att denna information inte nådde rotemannen. Det kan därmed inte framkomma en komplett bild över kvinnornas liv och risken finns att viktig information kan ha blivit missat. Framtida studier kan behöva ta detta beaktning och försöka hitta anledningarna till att kvinnorna försvunnit i ytterligare källor. Eftersom inkluderingsprocessen ledde till ett relativt litet urval så finns det även risken att man inte kan generalisera resultatet till alla kvinnorna under denna tid. Det kan även vara så att många kvinnor begick brott men inte blev lagförda. Dessa kvinnors liv kommer inte kunna undersökas utan användandet av andra ytterligare källor och material. Framtida studier kan därför behöva använda sig av ett utökat material, exempelvis Polisunderrättelser från flera år samt kyrkoböcker från flera år och flera fängelser i Sverige kan göra att urvalet kvinnor blev mycket större.

Framtida studier kan även ha intresset av att jämföra sina resultat vad gäller de kriminella kvinnornas liv, med kvinnor som inte har blivit lagförda. Detta möjliggör för att undersöka huruvida ekonomiska svårigheter endast kan förklara de kriminella kvinnornas anledningar till brott och inte är en faktor som kan generaliseras även till icke kriminella kvinnor under denna tid. Man kan därmed utesluta att det endast är faktorer relaterade till kvinnors liv under denna tid och faktiskt representerar kriminella kvinnors liv. Det kan även vara intressant att i framtida studier undersöka om kvinnornas liv påverkas av det årtionde som studeras. Tidigare studier har funnit att kvinnors brott har ändrats med tiden (Camenius, 2018; Von Hofer, 2011) och det skulle därför vara intressant att se huruvida faktorerna som fått

kvinnorna att börja begå brott har ändrats med tiden eller om de håller sig konsekventa trots årtionde.

Sammanfattningsvis kan man säga att riskfaktorer uppmärksammade i tidigare studier finns närvarande även hos dessa kvinnor, dock utan någon information gällande styrkan i deras samband. Det finns dock inte mycket utav detta resultat som tyder på att de turning points som Laub och Sampson tar upp, såsom jobb och giftermål är relevanta för kvinnornas liv. Dock finns det en chans att grundkonceptet fortfarande är relevant och att social kontroll är närvarande på ett annat sätt under den här tiden och fick kvinnorna att sluta begå brott.

Källor och litteratur

Källmaterial

Stockholm stadsarkiv:

Rotemansarkivet

Signalementfotografier

Fastighetsregister

ArkivDigital:

Norrmalms kyrkoböcker 1890

Polisunderrättelser 1878-1920

Stockholmskällan:

Dahlberg, J (1916). Skapad 10/4-1916. Stockholms stadsarkiv
SE/SSA/0023/01/Överståhållareämbetet/Kriminalavdelningen/Polisärenden
3/Rapportjournaler/B II volym 226.

Okänd, 1906. Överståhållareämbetet/Rotemännens arkiv. Objekt-ID: Stockholms stadsarkiv
SE/SSA/0032/Överståhållareämbetet/Rotemännens arkiv/Rote 17, lösa lappar i egen
volym (häfte 440 01, 008 -19)

Litteratur

Baldry, E. (1997). Convicted women: Before and after prison. *Current Issues in Criminal Justice*, 8(3), 275-286.

Bui, H.N., & Morash., M.M. (2010)The Impact of Network Relationships, Prison Experiences, and Internal Transformation on Women's Success After Prison Release. *Journal of offender rehabilitation*,49 (1). DOI: 10.1080/10509670903435381.

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2. uppl. Stockholm: Liber

Bäckman, O., Estrada, F., Nilsson, A., and Shannon, D. (2014). The life course of young male and female offenders – stability or change between different birth cohorts? *British Journal of Criminology*, 54 (3): 393-410.

Camenius, R. (2018). *Könsskillnader i lagföringsstatistiken 1840-2010*. (Masterexamen, Stockholms universitet, Stockholm).

- Edman, J. (2018) Den samhällsfarliga fattigdomen och mellankrigstidens lösdriivarlag. I A. C Swärd (Red.) Bedöma och åtgärda fattigdom: Om välfärdens skiljelinjer och samhällets yttersta skyddsnät. (s. 163-178). Studentlitteratur AB, 2018.
- Estrada, F., Bäckman, O., & Nilsson, A. (2016). The darker side of equality? The declining gender gap crime: Historical trends and an enhanced analysis of staggered birth cohorts. *British Journal of Criminology*: adv.access. azv114.
- Estrada, F., & Nilsson, A. (2012). Does it cost more to be a female offender? A life- course study of childhood circumstances, crime, drug abuse and living conditions. *Feminist Criminology*, 7(3) 196 –219. DOI: 10.1177/1557085111429783.
- Fredriksson, T. & Gålnander, R. (2020). Fearful futures and haunting histories in women´s desistance from crime: A longitudinal study of desistance as an uncanny process. *Criminology*. Online first, DOI: <https://doi.org/10.1111/1745-9125.12250>.
- Henriques, Z., & Manatu-Rupert, N. (2001). Living on the outside: African american women before, during, and after imprisonment. *Prison Journal*, 81(1), 6-19.
- Giordano, C.P., Cernkovich, A.,S., & Rudolph, L.,J. (2002). Gender, crime and desistance: Toward a theory of cognitive transformation. *Sociology Faculty Publications*, 1. https://scholarworks.bgsu.edu/soc_pub/1
- Giordano, C.P., Seffrin, M.P., Manning, D.W., & Longmore, A. M. (2011). Parenthood and crime: The role of wantedness, relationships with partners, and SES. *Journal of Criminal Justice*, 39, 405-416. doi:10.1016/j.jcrimjus.2011.05.006
- Gålnander, R. (2019). Desistance from crime-to what? Exploring future aspirations and their implications for processes of desistance. *Feminist Criminology*. Online first, DOI: <https://doi.org/10.1177/1557085119879236>
- Gålnander, R. (2020). Shark in the fish tank: secrets and stigma in relational desistance from crime. *British Journal of Criminology*. Online first, DOI: <https://doi.org/10.1093/bjc/azaa015>
- Klein, D. (1973). The etiology of female crime: review of the literature. *Criminology*, 8(2), 3-30.
- Laub, J.H., & Sampson, J. R. (1990). Crime and deviance over the Life Course: The salience of adult social bonds. *American Sociological Review*, 55 (5) pp. 609-627.
- Laub, J, H., & Sampson, J. R. (2001). Understanding desistance from crime. *Crime and Justice* 28: 1-69
- Laub, J. H., & Nagin, S. D., & Sampson., J. R. (2001). Trajectories of change in criminal

- offending: Good marriages and the desistance process. *American sociological review* 63(2), pp. 225-238.
- Laub, J.H., & Sampson, J. R. (2003). Life-course desisters? Trajectories of crime among delinquent boys followed to age 70. *Criminology* 41 (3).
- Lennartsson, R. (2007). *Den sköna synderskan*. Stockholm: Nordstedts.
- Michalsen, V. (2019) A cell of one's own? Incarceration and other turning points in women's journey to desistance. *International journal of offender therapy and comparative criminology*, 63(6). DOI: 10.1177/0306624X13498211.
- Nilsson, A., & Estrada, F. (2011). Established or excluded? A longitudinal study of criminality, work and family formation. *European Journal of Criminology*, 8(3), 229-245. DOI: 10.1177/1477370811403441
- Scheider, C.M. (2000). Moving past biological determinism in discussions of women and crime during the 11870s-1920. *Deviant Behaviour: An Interdisciplinary Journal*, 21.
- Simpson, S.S. (1989). Feminist theory, crime, and justice. *Criminology*, 27(4).
- Sommers, I., Baskin, R.B., & Fagan, J. (1994) Getting out of the life: Crime desistance by female street offenders. *Deviant Behavior*, 15:2, 125-149, DOI:10.1080/01639625.1994.9967964
- Svanström, Y. (2006). *Offentliga kvinnor- Prostitution i Sverige 1812-1918*. Stockholm: Ordfront.
- Taussi Sjöberg, M. (1986). *Dufvas fångar- Brottet, straffet & människan i 1800-talets Sverige*. Författarförlaget.
- Von Hofer, H. (2011). *Brott och straff I Sverige. Historisk kriminalstatistik 1750-2010. Diagram, tabeller och kommentarer*. (Rapport 2011:3). Stockholm: Kriminologiska institutionen, Stockholms universitet.

Övriga källor

Nationalencyklopedin. *Förlust av medborgerligt förtroende*.

<http://www.ne.se.ezp.sub.su.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/förlust-av-medborgerligt-förtroende> (hämtad 2020-05-24).

Stadsarkivet. 2018. *Rotemansarkivet*.

<https://stadsarkivet.stockholm/hitta-i-arkiven-gamla/i-arkiven/rotemansarkivet/>

(Hämtad 2020-05-24)

Stadsarkivet. 2015. *Polisunderrättelser*.

<https://stadsarkivet.stockholm/hitta-i-arkiven-gamla/i-arkiven-old/polisunderrattelser/>.

(Hämtad 2020-05-24)

Stadsholmen, (2015). *Wintertullen mindre*, 4. Stockholm: Stockholm stad

Eriksson, M (1941-2004). Skapad 1993. Stockholms stadsmuseum. Objekt ID: Stockholms stadsmuseum.